

Συνήλθαμε σύν Θεῷ Ἀγίῳ οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στό ΙΖ' Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο μέ τήν Σεπτή Ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί φορέα διοργανώσεως τήν Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως, φιλοξενούμενοι εὐγενῶς καί προφρόνως ἀπό τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Κορίνθου, Σικυῶνος, Ζεμενοῦ, Ταρσοῦ καί Πολυφέγγους κ. Διονύσιο στό Πνευματικό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως του γιά νά μελετήσουμε τό θέμα τῆς τελέσεως τῶν τακτικῶν καί ἐκτάκτων Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν κατά τίς ἐκκλησιαστικές περιόδους τοῦ Τριωδίου, τοῦ Πεντηκοσταρίου καί τῆς Παρακλητικῆς, νά ἐπισημάνουμε ἰδιαίτερος τά προβλήματα πού πρέπει νά ἐπιλυθοῦν καί τίς ποιμαντικές ἀνάγκες πού πρέπει νά ἀντιμετωπιστοῦν.

Ἑνότητα Α'.

1. Ἡ Ἐκκλησία ἀπό τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς καλεῖ τούς πιστούς νά προσεύχονται συνεχῶς «Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Πρός Θεσσαλονικεῖς Α', ε', 17) , νά ἔχουν χωρίς διακοπή ζῶσα ἐπικοινωνία μέ τόν ζωντανό Θεό. Γι' αὐτό ὁ ἅγιος Πατέρας μας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος

διαπιστώνει τό «μνημονευτέον δεῖ Θεοῦ μάλλον ἢ ἀναπνευστέον» (Θεολογικός Λόγος Α', Κατά Εὐνομιανῶν προδιάλεξις, ΒΕΠΕΣ τ. 59, 214)

* * * * *

2. Ἡ Ἐκκλησία παραλαβοῦσα ἀπό τήν Ἰουδαϊκή Συναγωγή τόν κανόνα τῆς προσευχῆς κατά τό «ἑσπέρας καί πρωΐ καί μεσημβρίας» (Ψαλμοῦ νδ', 18) καθόρισε τούς καιρούς τῆς προσευχῆς τῶν Χριστιανῶν σέ τακτικούς καί ἐκτάκτους. Τακτικοί πού τελοῦνται καθημερινῶς εἶναι τό Μεσονυκτικό, ὁ Ὅρθρος, οἱ Α', Γ', ΣΤ', καί Θ' Ὁρες, ὁ Ἐσπερινός, τό Ἀπόδειπνο. Σ' αὐτούς ἐνέταξε τά Μεσῶρια, τήν Τριθέκτη, τά Τυπικά καί ἄλλες Ἱερές Ἀκολουθίες.

* * * * *

3. Οἱ Ἀκολουθίες τοῦ Νυχθημέρου ἀκολούθησαν τό Πρόγραμμα προσευχῆς τοῶν Ἰουδαίων στόν Ναό τῶν Ἱεροσολύμων καί στίς Συναγωγές. Οἱ Ἰουδαῖοι προσεύχονταν στίς Συναγωγές καί στόν Ναό δύο φορές τήν ἡμέρα, τό πρωί καί τό βράδυ, ἐνῶ παράλληλα ἀναπτύχθηκε μία λατρευτική παράδοση πού προέβλεπε τρεῖς χρόνους προσευχῆς κατά τή διάρκεια τῆς ἡμέρας. Οἱ Ἅγιοι ἀπόστολοι καί οἱ ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοί τηροῦσαν τίς ἰουδαϊκές ὥρες προσευχῆς. Οἱ τρεῖς καιροί προσευχῆς, κατά τό ἑσπέρας, τό πρωί καί τήν μεσημβρία συνεχίζονταν καί

στήν Καινή Διαθήκη κατά τήν τρίτη ὥρα, τήν ἕκτη καί τήν ἑνάτη στήν προοπτική τῆς νέας ἐν Χριστῷ ζωῆς. Ἔτσι οἱ πρῶτοι Χριστιανοί ἀκολούθησαν τή σχετική παράδοση ἐφόσον εἶναι ὁ νέος Ἰσραήλ, ὁ νέος περιούσιος λαός τοῦ Θεοῦ καί συνέχισαν τή λατρεία πού παρέλαβαν ἀπό τοὺς Ἑβραίους. Ὑπάρχουν ὁμοιότητες μεταξύ τῆς παλαιᾶς καί νέας λατρείας, μέ κοινό ὑμνολογικό ὕλικό ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη, ὅπου οἱ Χριστιανοί ἔψαλλαν τοὺς ψαλμούς τοὺς ἴδιους καιροὺς τῆς προσευχῆς ὅπως καί οἱ Ἑβραῖοι. Οἱ Ψαλμοί π.χ. καί οἱ Ὠδές τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης χρησιμοποιήθηκαν ἀπό τόν Κύριο καί τοὺς μαθητές Του, ἐνῶ στή συνέχεια, διατηρήθηκαν καί στή χριστιανική λατρεία καί συμπληρώθηκαν ἀπό ὕμνους.

Σύμφωνα μέ τήν Καινή Διαθήκη, ὁ Ἰησοῦς Χριστός καί οἱ Μαθητές Του πήγαιναν στίς Συναγωγές καί στόν ναό τοῦ Σολομῶντος καί προσεύχονταν σέ τακτά διαστήματα, καθώς ἡ Συναγωγή ἀποτελοῦσε σημεῖο ἀφετηρίας γιά τή διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀργότερα ἡ ἀντίδραση τῶν Ἰουδαίων ὀδήγησε τοὺς Ἀποστόλους στήν ἀποκοπή ἀπό τίς συνάξεις τῶν Συναγωγῶν. Ἡ λατρεία τήν ἀποστολική περίοδο διακρινόταν ἀπό τήν ἀπλότητα, μετά ὅμως ἀπό τήν ἀποστολική ἐποχή ἔγινε πιό σύνθετη μέ χαρακτηριστικά αὐτοσχεδιασμοῦ στά πλαίσια τῆς δημιουργικῆς ἐξελικτικῆς πορείας.

* * * * *

4. Διαπιστοῦται ὅτι ἀπό τόν Δ' αἰῶνα ἔχουν νοηματοδοτηθεῖ οἱ Ἱερές Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας σύμφωνα με τήν διαδικασία καί τήν θεολογία της, ὅπως ἀναφέρει ὁ Μέγας Βασίλειος :

«Τὸν μὲν ὄρθρον, ὥστε τὰ πρῶτα κινήματα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ, ἀναθήματα εἶναι Θεοῦ καὶ μηδὲν ἕτερον ἀναλαμβάνειν εἰς φροντίδα, πρὶν ἢ τῇ περὶ Θεοῦ ἐννοίᾳ ἐνευφρανθῆναι, καθὼς γέγραπται· «ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ ἠύφράνθην» (Ψαλμοῦ οστ', 4)· μηδὲ σῶμα κινήσαι πρὸς ἐργασίαν, πρὶν ποιῆσαι τὸ εἰρημένον, ὅτι «πρὸς σὲ προσεύξομαι, Κύριε· τὸ πρῶτ' εἰσακούση τῆς φωνῆς μου· τὸ πρῶτ' παραστησομαί σοι καὶ ἐπόψη με» (Ψαλμοῦ ε', 3-4)· πάλιν δὲ κατὰ τὴν τρίτην ὥραν εἰς τὴν προσευχὴν ἀνίστασθαι καὶ ἐπισυνάγειν τὴν ἀδελφότητα κἂν τύχωσιν ἄλλοι πρὸς ἄλλα ἔργα μεμερισμένον καὶ ὑπομνησθέντας τῆς τοῦ Πνεύματος δωρεᾶς, τῆς κατὰ τὴν τρίτην ὥραν τοῖς ἀποστόλοις δεδομένης, προσκυνῆσαι πάντας ὁμοθυμαδόν, εἰς τὸ ἀξίους γενέσθαι καὶ αὐτοὺς τῆς ὑποδοχῆς τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ αἰτοῦντας τὴν παρ' αὐτοῦ ὁδηγίαν καὶ διδασκαλίαν πρὸς τὸ συμφέρον, κατὰ τὸν εἰπόντα· «καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου· μὴ ἀπορρίψης με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου, καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον μὴ ἀντανέλης

ἀπ' ἐμοῦ· ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου, καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριξόν με» (Ψαλμοῦ ν', 12-14)· καὶ ἀλλαχοῦ· «τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὀδηγήσει με ἐν γῆ εὐθείᾳ» (Ψαλμοῦ ρμα', 10) οὕτω πάλιν τῶν ἔργων ἔχουσιν.

Κἂν πορρωτέρω δέ που διὰ τὴν τῶν ἔργων ἢ τῶν τόπων φύσιν διάγοντες καταλειφθῶσι, πληροῦν ἀναγκαίως ὀφείλουσιν ἐκεῖ ἕκαστα τὰ κοινῇ δόξαντα, μηδὲν διακρινόμενον· ὅτι «ὅπου ἐὰν ὦσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι», φησὶν ὁ Κύριος, «εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθαίου ιη', 20). Ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ ὥρᾳ κατὰ μίμησιν τῶν ἀγίων ἀναγκαίαν εἶναι τὴν προσευχὴν ἐκρίναμεν, τῶν λεγόντων· «ἐσπέρας καὶ πρωὶ καὶ μεσημβρίας διηγῆσομαι καὶ ἀπαγγελῶ, καὶ εἰσακούσεται τῆς φωνῆς μου (Ψαλμοῦ νδ', 18) καὶ ὥστε ῥυσθῆναι ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ (πρβλ. Ψαλμοῦ ϸ, 6), ἅμα καὶ τοῦ ψαλμοῦ τοῦ ἐνενηκοστοῦ λεγομένου. Ἡ δὲ ἐννάτη ὥρα παρ' αὐτῶν ἡμῖν τῶν ἀποστόλων ἐν ταῖς Πράξεσιν ἀναγκαία εἰς προσευχὴν παραδέδοται ἱστορούσαις, ὅτι Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερόν «ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην» (Πράξεων γ', 1). Συμπληρωθείσης δὲ τῆς ἡμέρας, ἡ εὐχαριστία περὶ τῶν ἐν αὐτῇ αὐτῇ δεδομένων ἡμῖν ἢ κατωρθωμένων καὶ τῶν παρεθέντων ἐξαγόρευσις, εἴτε ἐκούσιον, εἴτε ἀκούσιον, εἴτε που καὶ λανθάνον πλημμέλημα γέγονεν ἢ ἐν ῥήμασιν ἢ ἐν ἔργοις ἢ κατ' αὐτὴν τὴν καρδίαν, περὶ πάντων ἐξιλεουμένων ἡμῶν διὰ τῆς

προσευχῆς τὸν Θεόν. Μέγα γὰρ ὄφελος ἢ ἐπίσκεψις τῶν παρελθόντων πρὸς τὸ μὴ τοῖς ὁμοίοις αὐθις περιπεσεῖν. Διό φησιν· «ἅ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε» (Ψαλμοῦ δ', 5)

Καὶ πάλιν, τῆς νυκτὸς ἀρχομένης, ἢ αἴτησις τοῦ ἀπρόσκοπον ἡμῖν καὶ φαντασιῶν ἐλευθέραν ὑπάρξαι τὴν ἀνάπαυσιν· λεγομένου καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ ἀναγκαίως τοῦ ἐνενηκοστοῦ ψαλμοῦ. Τὸ δὲ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας ἡμῖν ἀναγκαῖον εἰς προσευχὴν παραδεδώκασιν, ὡς ἢ τῶν Πράξεων ἱστορία παρίστησι λέγουσα· «κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας ὕμνου τὸν Θεόν» (Πράξεων ιστ', 25) καὶ ὁ Ψαλμωδὸς λέγων· «μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου» (Ψαλμοῦ ριη', 62). Καὶ πάλιν χρή προφθάσαντας τὸν ὄρθρον εἰς τὴν προσευχὴν διανίστασθαι, ὡς μὴ ἐν ὕπνῳ καὶ κοίτῃ ὑπὸ τῆς ἡμέρας καταληφθῆναι, κατὰ τὸν εἰπόντα· «προέφθασαν οἱ ὀφθαλμοί μου πρὸς ὄρθρον τοῦ μελετᾶν τὰ λόγια σου» (Ψαλμοῦ ριη', 148). Ὡν οὐδένα χρή καιρὸν τοῖς ἐπιτετηρημένως εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ προαιρουμένοις χρή καιρὸν τοῖς ἐπιτετηρημένως εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ προαιρουμένοις ζῆν παροραῖσθαι. Χρησιμεύειν δὲ λογίζομαι τὴν ἐν ταῖς προσευχαῖς καὶ ψαλμωδίαις κατὰ τὰς ἐπιτετηρημένας ὥρας διαφορὰν τε καὶ ποικιλίαν καὶ κατ' ἐκεῖνο, ὅτι ἐν μὲν τῇ ὁμαλότητι πολλάκις πού καὶ ἀκηδιᾷ ἢ ψυχῇ

καὶ ἀπομετεωρίζεται· ἐν δὲ τῇ ἐναλλαγῇ καὶ τῷ ποικίλῳ τῆς ψαλμωδίας καὶ τοῦ περὶ ἐκάστης ὥρας λόγου νεαροποιεῖται αὐτῆς ἡ ἐπιθυμία καὶ ἀνακαινίζεται τὸ νηφάλιον»

Δηλαδή : «Ὡρίσαμεν τὸν ὄρθρον διὰ νὰ ἀφιερῶνῳμεν εἰς τὸν Θεὸν τὰ πρῶτα κινήματα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ καὶ διὰ νὰ μὴ ἀναλαμβάνῳμεν καμμίαν ἄλλην φροντίδα, πρὶν νὰ εὐφρανθῳμεν μὲν τὴν σκέψιν τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει ἡ Γραφή «ἐνεθυμήθην τὸν Θεὸν καὶ ἠὺφράνθην» (Ψαλμοῦ οστ', 4), καὶ διὰ νὰ μὴ ἀρχίζῳμεν σωματικὴν ἐργασίαν, πρὶν νὰ τηρήσωμεν τὸ «πρὸς σὲ θὰ προσευχηθῳ, Κύριε· καὶ τὸ πρωὶ θὰ εἰσακούσης τὴν φωνὴν μου· τὸ πρωὶ θὰ παρασταθῳ εἰς σὲ καὶ θὰ προσδοκῳ» (Ψαλμοῦ ε', 3-4)·

Ὡρίσαμεν δὲ καὶ τὴν τρίτην ὥραν, διὰ νὰ ἐγειρώμεθα ἐκ τοῦ ὕπνου διὰ τὴν προσευχὴν καὶ νὰ συνάγωμεν τὴν ἀδελφότητα, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι διεσκορπισμένοι οἱ ἀδελφοὶ εἰς διαφόρους ἐργασίας, καὶ διὰ νὰ ἐνθυμηθῳμεν τὴν δωρεὰν τοῦ Πνεύματος πού ἐδόθη εἰς τοὺς ἀποστόλους κατὰ τὴν τρίτην ὥραν καὶ νὰ προσκυνήσωμεν ἔτσι ὅλοι μὲ μίαν ψυχὴν, ὥστε νὰ ἀξιωθῳμεν καὶ ἡμεῖς νὰ δεχθῳμεν τὸν ἀγιασμόν, ζητοῦντες τὴν καθοδήγησιν καὶ τὴν διδασκαλίαν του πρὸς τὸ συμφέρον μας, ὅπως λέγει ἡ Γραφή «καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, Θεέ, καὶ Πνεῦμα εὐθὲς ἀνανέωσον ἐντός μου· μὴ ἀπορρίψης με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀφαιρέσης ἀπ' ἐμοῦ. Ἀπόδος εἰς ἐμὲ τὴν ἀγαλλίασιν τῆς

σωτηρίας σου καὶ με πνεῦμα ἡγεμονικὸν στήριζόν με» (Ψαλμοῦ ν', 12-14)· καὶ εἰς ἄλλο σημειῖον· «τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν θὰ με ὀδηγήσῃ εἰς ὁδὸν εὐθειᾶν» (Ψαλμοῦ ρμβ', 10) .... Καὶ ἔτσι πάλιν ἀναλαμβάνομεν τὴν ἐργασίαν μας.

Καὶ ἂν μερικοὶ ἀπουσιάζουν μακρὰ λόγῳ τῆς φύσεως ἢ τοῦ τόπου τῆς ἐργασίας των, ὀφείλουν κατ' ἀνάγκην νὰ τηροῦν ἐκεῖ χωρὶς δισταγμὸν τὰ καθιερωμένα διότι «ὅπου θὰ εἶναι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι», λέγει ὁ Κύριος, «εἰς τὸ ὄνομά μου, ἐκεῖ εἶμαι ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθαίου ιη', 20)

Τὴν ἕκτην ὥραν ἐκρίναμεν ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἡ προσευχὴ σύμφωνα με τὸ παράδειγμα τῶν ἀγίων πού λέγουν· «ἔσπεραν καὶ πρωὶ καὶ μεσημβρίαν θὰ παρακαλέσω καὶ θὰ φωνάξω καὶ θὰ εἰσακούσῃ τὴν φωνήν μου» (Ψαλμοῦ νδ', 18). Ἡ προσευχὴ αὕτη εἶναι ἀναγκαία καὶ διὰ νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ ἀτύχημα καὶ μεσημβρινὸν (βλ. Ψαλμοῦ ϸ, 6) δαιμόνιον, ψάλλοντες συγχρόνως καὶ τὸν ἐνενηκοστὸν ψαλμόν.

Ἡ ἐνάτη ὥρα παρεδόθη εἰς ἡμᾶς ὡς ἀναγκαία διὰ προσευχὴν ἀπὸ αὐτοῦς τοῦς ἀποστόλους εἰς τὰς Πράξεις, πού ἀναφέρουν ὅτι ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερόν «ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην» (Πράξεων γ', 1)

Ὅταν δὲ τελειώνη ἡ ἡμέρα, πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν δι' ὅσα μᾶς ἐχάρισε κατ' αὐτήν, ἢ ἐπράξαμεν ὀρθῶς, καὶ νὰ ἐξομολογούμεθα τὰς παραλείψεις μας, κάθε ἀμάρτημα

έκούσιον ἢ ἀκούσιον ἢ καὶ ἐν ἀγνοίᾳ, ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ ἢ εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν μας, ζητοῦντες δι' ὅλα τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς προσευχῆς. Διότι ἡ ἐπιμελὴς ἐξέτασις τῶν παρελθόντων μᾶς ὠφελεῖ πολὺ, ὥστε νὰ μὴ περιπέσωμεν πάλιν εἰς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα. Διὰ τοῦτο λέγει· «δι' ὅσα λέγετε εἰς τὰς καρδίας σας, νὰ αἰσθάνεσθε μεταμέλειαν κατὰ τὴν κατάκλισίν σας» (Ψαλμοῦ δ', 5)

Καὶ πάλιν, ὅταν ἀρχίζῃ ἡ νύκτα, ζητοῦμεν τὴν ἀνάπαυσίν μας ἄμεμπτον καὶ χωρὶς φανταστικὰ πλάσματα. Αὐτὴν τὴν ὥραν ἀπαγγέλλομεν ὅπωςδῆποτε καὶ τὸν ἐνενηκοστὸν ψαλμόν. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας μᾶς παρέδωσαν καὶ τὸ μεσονύκτιον ὡς ἀναγκαῖον διὰ προσευχὴν, ὅπως ἀναφέρει ἡ διήγησις τῶν Πράξεων· «κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας ὕμνουν τὸν Θεόν» (Πράξεων ιστ', 25) Καὶ ὁ ψαλμωδὸς ὁμοίως λέγει· «τὸ μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην, διὰ νὰ σὲ δοξολογῶ διὰ τὰς κρίσεις τῆς δικαιοσύνης σου» (Ψαλμοῦ ριη', 62). Καὶ πάλιν, πρέπει νὰ ἐγειρώμεθα διὰ προσευχὴν πρὸ τοῦ ὄρθρου, διὰ νὰ μὴ μᾶς εὔρη ἡ ἡμέρα κοιμωμένους εἰς τὸ κρεβάτι, σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους· «οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπρόλαβαν τὸν ὄρθρον, διὰ νὰ μελετήσω τὰ λόγια σου» (Ψαλμοῦ ριη', 148).

Κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω καιροὺς δὲν πρέπει νὰ παροραῖται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐδιάλεξαν νὰ ζοῦν προσεκτικὰ πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ του. Σκέπτομαι δὲ ὅτι ἡ

διαφορὰ καὶ ποικιλία εἰς τὰς προσευχὰς καὶ ψαλμωδίας κατὰ τὰς ὠρισμένας ὥρας χρησιμεύει καὶ εἰς τὸ ἐξῆς· ὅτι δηλαδή, ὅταν ὑπάρχη μονοτονία, πολλάκις ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται ἀνίαν καὶ ἀφαιρεῖται, ἐνῶ διὰ τῆς ἐναλλαγῆς καὶ τῆς ποικιλίας τῆς ψαλμωδίας μὲ τὰ ἀναγνώσματα κάθε ὥρας ἀνανεώνεται ἢ ἐπιθυμία τῆς ψυχῆς καὶ ἀναζωπυροῦται ἢ προσοχὴ της»

(Μεγάλου Βασιλείου, Ὅροι κατὰ πλάτος, Ἑρώτησις ΛΖ', Εἰ δεῖ προφάσει τῶν προσευχῶν καὶ τῆς ψαλμωδίας ἀμελεῖν τῶν ἔργων καὶ ποῖοι καιροὶ τῆς προσευχῆς ἐπιτήδειοι καὶ πρῶτον, εἰ χρὴ ἐργάζεσθαι, ΒΕΠΕΣ, τ. 53, σ. 197-199 · Ε.Π.Ε. τ. 8, σ. 341-353)

* * * * *

5. Ἡ Ἐκκλησία διεμόρφωσε τὴν τυπικὴ διάταξη τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν σύμφωνα μὲ τὴν θεολογία της καὶ μὲ σκοπὸ τὴν πνευματικὴ οἰκοδομὴ κατάρτιση τῶν πιστῶν ἀναλόγως τῆς διανυομένης ἐκκλησιαστικῆς περιόδου, ὅπως Τριωδίου, Πεντηκοσταρίου, Παρακλητικῆς.

Ἡ ἴδια Ἱερά Ἀκολουθία τελεῖται μὲ συγκεκριμένο περιεχόμενο καὶ τρόπο σὲ κάθε περίοδο ἔχουσα σταθερὰ καὶ μεταβλητὰ στοιχεῖα.

* * * * *

6. Στά μεταβλητά στοιχεῖα ἀνήκουν οἱ καθ' ἡμέραν Ἱερές Ἀκολουθίες πού καταχωρίζονται στά Μηναιᾶ.

Οἱ Ἅγιοι Πατέρες μας, μᾶς παρέδωσαν τά Μηναιᾶ καί τήν Παρακλητικήν, τὸ Τριώδιον καί τὸ Πεντηκοστάριον. Ἐθέσπισαν δέ τοὺς Ἁγίους εἰς τὰ Μηναιᾶ εἰς τρεῖς τάξεις α'. ἄλλοι νὰ εἶναι πλήρως ἐορταζόμενοι ἔχοντες ἠ' στιχηρά στον Ἑσπερινό, διπλά Δοξαστικά, Εὐαγγέλιο τοῦ Ὁρθρου, Καταβασίες διά τοὺς Κανόνες, Αἴνους, καί λοιπά, β'. ἄλλοι νὰ εἶναι ἡμιορταζόμενοι, καί γ'. ἄλλοι μὴ ἐορταζόμενοι. Αὐτὴ τὴν διακρίση τὴν ἐπραξαν σοφά ὥστε τὶς καθημερινές νὰ ψάλλουμε καί ἐκ τῶν τροπαρίων τῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Παρακλητικῆς, τοῦ Τριωδίου καί τοῦ Πεντηκοσταρίου τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται στον Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό καί Θεό μας, τὴν Ἁγία Τριάδα, τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, τοὺς Ἀγγέλους, τὸν Τίμιο Πρόδρομον, τοὺς Ἀποστόλους, τὸν Τίμιο Σταυρό, ὅλους τοὺς Ἁγίους, ὅλους τοὺς Μάρτυρας, τοὺς κεκοιμημένους πατέρες καί ἀδελφούς μας, κτλ., καί ἰδιαίτερος στήν δική μας πνευματικὴ διόρθωση καὶ κατάρτιση.

Εἶναι ἐπίσης γνωστό, ὅτι οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἤθελαν τὴν εὐταξίαν σὲ ὅλες τὶς Ἑνορίες ὅπως προβλέπει ὁ Κ' Κανὼν

τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου «ὕπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικίᾳ φυλάττεσθαι»

Ἄν δοῦμε τὰ Μηναιᾶ τοῦ Βαρθολομαίου τοῦ Κουτλουμουσιανοῦ, διαπιστώνουμε τὰ ἑξῆς, περίπου:

Ἀκολουθίες ἑορταζομένων πλήρως Ἀγίων (εἰς η') : 49

Κατανεμόμενοι ἀνά μῆνα ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἕως τοῦ Αὐγούστου (Σεπτ. 5+3+4+5+9+2+1+1+4+4+8+3 Αὐγ.)

Ἀκολουθίες ἡμιορταζομένων Ἀγίων (εἰς ς') : 95

Κατανεμόμενοι ἀνά μῆνα ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἕως τοῦ Αὐγούστου (Σεπτ. 11+19+17+8+11+5+2+2+2+5+6+7 Αὐγ.)

Ἀκολουθίες μὴ ἑορταζομένων Ἀγίων : 209

Κατανεμόμενοι ἀνά μῆνα ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἕως τοῦ Αὐγούστου

(Σεπτ. 11+10+8+15+10+21+27+27+23+21+17+19 Αὐγ.)

Καὶ σὲ ποσοστὸ % εἶναι ἀντιστοίχως, περίπου:

14% - 27% - 59%

Δηλαδή οἱ μισές καὶ περισσότερες Ἀκολουθίες εἶναι τῆς τάξεως μὴ ἑορταζομένων Ἀγίων, μετὰ ἔρχονται οἱ Ἀκολουθίες τῶν ἡμιορταζομένων Ἀγίων, καὶ περίπου τὸ 14% μόνον τῶν Ἀκολουθιῶν εἶναι τῶν πλήρως ἑορταζομένων Ἀγίων.

Εἰδικὰ τοὺς μῆνες τοῦ Τριωδίου-Πεντηκοσταρίου, οἱ περισσότεροι Ἅγιοι εἶναι μὴ ἑορταζόμενοι, γιὰ νὰ ἀκούγεται τὸ Τριώδιον καὶ τὸ Πεντηκοστάριον.

Προφανῶς θὰ σκεφτοῦν μερικοὶ ὅτι ἰδοὺ πεδῖον δόξης λαμπρὸν γιὰ τὴν συγγραφή καὶ προσθήκη στὰ Μηναιῖα Ἀκολουθιῶν πλήρως ἑορταζομένων Ἀγίων.

Ὅμως δὲν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα. Γιατὶ αὐτομάτως θὰ διασπαστεῖ καὶ θὰ ἀδρανοποιηθεῖ αὐτὴ ἡ πλούσια Ὑμνολογία τῶν Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ ἰδιαίτερα τὰ θεολογικώτατα βιβλία τῆς Παρακλητικῆς κυρίως, ἀλλὰ καὶ τοῦ Τριωδίου, καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου.

Γιὰ αὐτὸ καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας στὴν ὑπ' ἀριθμὸν 2864/11-4-2008 (Ἀριθμ. Πρωτ. 1217 καὶ Διεκπ. 724) Ἐγκύκλιό μὲ θέμα: «Περὶ τῆς ἐγκρίσεως νέων Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν» ἀσκεῖ οἰκονομία μὲ τὴν ἔγκριση νέων Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Διαλαμβάνει ἐπὶ λέξει ἡ Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος:

«Οἰκονομία τις εἰς τὸ ὅλον θέμα τῆς Ἐγκρίσεως νέων Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, δύναται νὰ ὑπάρχη εἰς τὰς περιπτώσεις τοπικῶν ἢ νεοφανῶν Ἀγίων καὶ ἀσφαλῶς μόνον διὰ τοπικὴν χρῆσιν, ἵνα μὴ τελικῶς καταλιμπάνηται ἡ Παρακλητικὴ, τὸ σπουδαιότατον καὶ θεολογικώτατον τοῦτο λειτουργικὸν βιβλίον, λόγῳ τῆς καθημερινῆς χρήσεως Ἀσματικῶν Ἀκολουθιῶν τῶν Ἀγίων τῆς ἡμέρας»

Ἑνότητα Β'.

Ἡ πρόνοια τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί ἡ μέριμνά Της

γιά τά θέματα τῆς θείας λατρείας

Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐκτός τῶν ἄλλων ἀρμοδιοτήτων της, κατά τόν Καταστατικό Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977 Φ.Ε.Κ. τ.Α' 146), «Μεριμνᾷ διά τήν ἐκκλησιαστικήν τάξιν καί εὐπρέπειαν ὡς καί διά πᾶν εἰς τήν θείαν Λειτουργίαν ἀφορῶν θέμα» (ἄρθρο 4§γ').

Οἱ Συνοδικές Ἐπιτροπές.

Γιά τήν ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ ὁ Καταστατικός Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προέβλεψε τήν σύσταση Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν καί Εἰδικῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν καί Ἐπιτροπῶν Εἰδικοῦ σκοποῦ.

Τά θέματα τῆς θείας Λατρείας μελετοῦν, ἐπεξεργάζονται, γνωμοδοτοῦν καί εἰσηγοῦνται πρὸς τήν Ἱεράν Σύνοδον:

1. Ἡ Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τῆς θείας Λατρείας καί τοῦ Ποιμαντικοῦ Ἔργου (ἄρθρο 10§δ' τοῦ Ν. 590/1977 Φ.Ε.Κ. τ.Α' 146), τῆς ὁποίας ἀρμοδιότητα εἶναι κατά τό ἄρθρο 16 τοῦ Κανονισμοῦ 160/2004 «Περί λειτουργίας τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν» Φ.Ε.Κ. τ.Α' 100/20.5.2004) οἱ ἐξῆς:

«α. Ἡ μελέτη τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ, διά τῆς οἰκείας Ὑποεπιτροπῆς, ἐποπτεία συντάξεως καί ἐκδόσεως τῶν Διπτύχων ἐκάστου ἔτους.

β. Ἡ σύνταξις πλήρους καί σαφοῦς «λειτουργικοῦ κώδικος», ἀναγκαίου διά τήν εὐταξίαν ἐν τῇ Θεῖᾳ Λειτουργίᾳ καί τοῖς λοιποῖς Ἱεροῖς Μυστηρίοις καί Τελεταῖς, ὡς καί διά τήν καθιέρωσιν ἐνιαίας λειτουργικῆς πράξεως καθ' ἅπασαν τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

γ. Ἡ ἐποπτεία καί φροντίς διά τήν συμπλήρωσιν τῶν ἐν τοῖς λειτουργικοῖς βιβλίοις ὑπαρχουσῶν ἐλλείψεων εἰς βασικάς Ἱεράς Ἀκολουθίας, ὡς καί διά τήν καταλογογράφησιν καί τήν ἔκδοσιν ἐνημερωτικῶν πινάκων τῶν ἐκδοθεισῶν ἢ καί ἀνεκδότων Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν.

δ. Ἡ τεκμηριωμένη, σαφῆς καί πλήρης καταγραφή τῆς δεοντολογίας, τῶν σκοπῶν, τῶν τρόπων, τῶν εἰδικῶν προβλημάτων ἢ δυσχερειῶν καί τῶν προτεραιοτήτων τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου ἔναντι γενικῶς τῶν κοινωνικῶν «ομάδων».

ε. Ἡ πρότασις περί διοργανώσεως πανελληνίων καί τοπικῶν Συνεδρίων στελεχῶν τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου κατά τομεῖς δραστηριότητος, ὡς καί ἡ ποιμαντική φροντίς καταρτίσεως τῶν πρεσβυτερῶν καί τῶν ὑποψηφίων

πρεσβυτερῶν, ὡς ἀμέσων συνεργατῶν καί πολυτίμων βοηθῶν τῶν Ἐφημερίων.

στ. Ἡ συνεργασία μετὰ Σ.Ε. ὁμοειδῶν σκοπῶν ἐν τῇ ἀντιμετώπισει συναφῶν προβλημάτων».

2. Ἡ Συνοδική Ἐπιτροπή Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης καί Μουσικῆς, πού ἔχει τίς ἐξῆς ἀρμοδιότητες, κατὰ τό ἄρθρο κατὰ τό ἄρθρο 14 τοῦ Κανονισμοῦ 160/2004 (Φ.Ε.Κ. τ.Α'100/20.5.2004) «Περί λειτουργίας τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν»:

«α. Ἡ παρακολούθησις τῶν λειτουργικῶν τεχνῶν καί ἡ προαγωγή αὐτῶν διὰ παντός προσφόρου μέσου.

β. Ἡ ἀγρυπνος μέριμνα καί διαφύλαξις τοῦ λειτουργικοῦ ἡθους καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ἐπί τῶν λειτουργικῶν τεχνῶν καί ἡ ὑπεύθυνος γνωμοδοτική ἐπισήμανσις τῶν περαιοφρομένων καινοτομιῶν πρὸς ἀποφυγὴν ἢ διόρθωσιν τούτων, δι' ἐνδελεχοῦς μελέτης, συντάξεως ὑπομνημάτων πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., ἐκδόσεως ἐνημερωτικῶν ἐντύπων καί διοργανώσεως Συνεδρίων.

γ. Ἡ καταγραφή τῶν ὑφισταμένων, παρὰ τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ καί ταῖς Ἱεραῖς Μητροπόλεσι, σχετικῶν Σχολῶν (ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἀγιογραφίας,

συντηρήσεως ιερῶν εἰκόνων κ.λπ) τοῦ ἱστορικοῦ λειτουργίας καί τοῦ ὀργανογράμματος μίας ἐκάστης, ὡς καί ἡ ἐκπόνησις ἑνός Γενικοῦ Κανονισμοῦ περί τῆς λειτουργίας αὐτῶν.

δ. Ἡ ἐνημέρωσις καί ἡ παροχή προγραμματικῆς ἢ ὀργανωτικῆς βοηθείας εἰς Ἐκκλησιαστικά Νομικά Πρόσωπα, Ἱεράς Μητροπόλεις, Ἱεράς Μονάς, Ἐνορίας, Ἐκκλησιαστικά Ἰδρύματα, προτιθέμενα νά ἀναπτύξουν ἀντιστοίχους δραστηριότητας.

ε. Ἡ ἐξόφλησις διά καταλλήλων εἰσηγήσεων πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ. καί διά διαβημάτων Αὐτῆς πρὸς τὴν Πολιτείαν τῆς δυνατότητος τελέσεως κατὰ καιροῦς τῆς Θείας Λειτουργίας ἐντός χριστιανικῶν μνημείων, τελούντων ἐν ἐξαρτήσει πρὸς τό Κράτος, διαφυλαττομένης τῆς ιερότητος, τῆς ἱστορίας, ἀλλά καί τῆς συμφύτου καλλιτεχνικῆς ἀξίας αὐτῶν.

στ. Ἡ προβολή τῶν ὑφισταμένων ιερῶν μνημείων δι' ἐνημερωτικῶν δημοσιευμάτων καί τευχιδίων καί λοιπῶν μέσων ἠλεκτρονικοῦ τύπου (Η/Υ, Ρ/Σ, Τηλεοράσεως, Διαδικτύου, κ.λπ.) πρὸς τὰ στελέχη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου, τόν ἐπιστημονικόν κόσμον καί τόν ποιμαίνόμενον λαόν, ἐπί σκοπῶ τονισμοῦ τῆς δι' αἰώνων συνεχοῦς καί ἀδιακόπου ἐκκλησιαστικῆς παρουσίας καί καλλιτεχνικῆς

δημιουργίας, υποβοηθητικῶς πρὸς τὴν ἀσκουμένην λειτουργικὴν καὶ ἀντιαιρετικὴν ποιμαντικὴν.

ζ. Ἡ ἐπισταμένη, δι' Εἰσηγήσεων πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., φροντίς πρὸς διασφάλισιν τοῦ δικαιώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν μνημείων.

η. Ἡ συνεργασία καὶ συμπαράστασις πρὸς τὸ Ἴδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας (Κανονισμός 17/1981 τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, «Σύστασις καὶ Ὁργάνωσις Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» Φ.Ε.Κ. 135/1982-τ.Α').

θ. Ἡ συμπαράστασις πρὸς τὸ ἔργον τῆς Ὑπηρεσίας Ναοδομίας τῆς Ἱεραῆς Συνόδου.

ι. Ἡ εἰσήγησις, πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., περὶ ἀπονομῆς τιμητικῶν διακρίσεων εἰς τὸν χῶρον τῆς λειτουργικῆς τέχνης καὶ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς».

Εἰδικές Συνοδικές Ἐπιτροπές

Μέ ἀποφάσεις τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας συνεστήθησαν οἱ ἐν συνεχείᾳ Εἰδικές Συνοδικές Ἐπιτροπές :

1. Ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως μέ τὴν ἐξῆς ἀρμοδιότητα λειτουργοῦσα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑπ' ἀριθμόν 139/1999 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς

Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περί συστάσεως, ὀργανώσεως καί λειτουργίας τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως» (Φ.Ε.Κ. τ.Α' 236/8.11.1999).

Ἡ Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή :

«α. Προσδιορίζει καί μελετᾶ συγκεκριμένα προβλήματα τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας σήμερον καί γνωματεύει ἐπ' αὐτῶν, ὥστε νά ἔχη ἡ Ἱερά Σύνοδος ὑπεύθυνον καί τεκμηριωμένην ἐνημέρωσιν κατά τήν λήψιν τῶν ἐνδεικνυομένων ἀποφάσεων.

β. Μέ ἔγκρισιν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου καί ἐν συνεργασίᾳ μέ τὰς λοιπὰς Συνοδικὰς Ἐπιτροπὰς, τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις, τὰς Ἱεράς Μονάς καί πάντα ἄλλον φορέα, διοργανώνει διαφόρους ἐκδηλώσεις, ὅπως : Συνέδρια, Ἡμερίδας, Σεμινάρια κ.λπ. ἢ προβαίνει εἰς θεολογικά ἐκδόσεις, ἐκλαϊκευτικά δημοσιεύματα, παραγωγή ὀπτικοακουστικῶν μέσων, ραδιοτηλεοπτικῶν ἐκπομπῶν, ἀξιοποίησιν τῶν δυνατοτήτων τοῦ διαδικτύου (Internet) κ.λπ, τόσον διά τήν ἐκπαίδευσιν καί ἐπιμόρφωσιν τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου ἐπί λειτουργικῶν θεμάτων, ὅσον καί διά τήν καλλιέργειαν τῆς λειτουργικῆς ἀγωγῆς τῶν πιστῶν.

γ. Μέ ἔγκρισιν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου καί ἐν συνεργασίᾳ ἰδιαιτέρως μέ τὰς Ὁρθοδόξους Θεολογικάς Σχολάς,

προγραμματίζει επιστημονικά έρευνας, προτείνει τήν χορήγησιν ύποτροφιῶν λειτουργικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι καί ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ, ἀποστέλλει ἐκπροσώπους αὐτῆς εἰς λειτουργικά καί ἄλλα παρεμφερῆ συνέδρια καί γενικῶς ἀναλαμβάνει πᾶσαν πρωτοβουλίαν, ἣτις θά συντελέσῃ εἰς τήν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐνδιαφέροντος διά τήν σπουδήν τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καί τήν ἀνάδειξιν καί προβολήν τοῦ γνησίου ὀρθοδόξου λειτουργικοῦ ἠθους».

2) Ἡ Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή γιά τήν Ἀκαδημία Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν πού λειτουργεῖ ἐπί τῆ βάσει τοῦ ὑπ' ἀριθμόν 133/199 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περί συστάσεως, Ὄργανώσεως καί λειτουργίας Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς διά τήν Ἀκαδημίαν Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν» Φ.Ε.Κ. τ.Α'236/8.11.1999).

Οἱ ἀρμοδιότητες αὐτῆς εἶναι:

«α. Νά ὀργανώσῃ τήν λειτουργίαν Ἀκαδημίας ἐπί τῷ σκοπῷ τῆς ἐκμαθήσεως καί διακονίας ἐν συνεχείᾳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν, μέ προοπτικήν διορθοδόξου συμβολῆς, τῆς ὁποίας τό ὀργανόγραμμα, τήν σύνθεσιν καί τούς ὅρους λειτουργίας, ὥστε νά ἀποτελέσῃ Κιβωτόν διατηρήσεως καί διαφυλάξεως καί διαδόσεως τῶν

στοιχείων τῆς πατρώας Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

β. Νά προσδιορίση τήν στάθμην τῶν σπουδῶν (ΙΕΚ-ΤΕΙ), ἀφοῦ διερευνήσῃ τήν δυνατότητα περὶ τῆς ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας καί τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων αὐτῆς ἀναγνώρισεως τῶν ἀντιστοίχων τίτλων, πρὸς ἐπαγγελματικὴν κατοχύρωσιν τῶν ἀποφοίτων.

γ. Νά συντάξῃ τὰ προγράμματα σπουδῶν τῆ συνδρομῇ εἰδικῶν καθ' ὕλην ἀρμοδίων καθηγητῶν.

δ. Νά δημιουργήσῃ τὰς προϋποθέσεις ὥστε οἱ σπουδασταὶ τῆς ἐξονομασθείσης Ἀκαδημίας νά βιώνουν μέ ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν καί τό ἀρμόζον ἐκκλησιαστικόν ὕφος καί ἦθος τήν διακονίαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν – Λειτουργικῶν Τεχνῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστον μέρος τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τοῦ πληρώματος Αὐτῆς.

ε. Νά ὑποβάλῃ προτάσεις πρὸς ἐξασφάλισιν χρηματοδοτικῶν πόρων διὰ τήν οικονομικὴν αὐτοτέλειαν καί ἀνάπτυξιν τῆς Ἀκαδημίας».

3) Ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Χριστιανικῶν Μνημείων πού πού λειτουργεῖ ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ ὑπ' ἀριθμόν

137/1999 Κανονισμού τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περί συστάσεως, Ὄργανώσεως καί λειτουργίας Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς διά τὰ Χριστιανικά Μνημεῖα» (Φ.Ε.Κ. τ.Α' 236/8.11.1999).

Οἱ ἀρμοδιότητες αὐτῆς εἶναι:

α. Νά ἐπικοινωνῆ ἀμέσως μέ τας κατά τόπους Ἱερᾶς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὥστε τό συντομώτερον δυνατόν νά ἐπιτελεσθῆ ἡ καταγραφή τῶν σωζομένων εἰς αὐτάς Χριστιανικῶν Μνημείων, παλαιοχριστιανικῶν, βυζαντινῶν, μεταβυζαντινῶν καί νεωτέρων.

β. Νά ἐπικοινωνῆ μέ τας κατά τόπους Διευθύνσεις τῶν Ἐφορειῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, ὥστε νά διερευνηθῆ διά τῆς ἀμοιβαίας συνεργασίας καί νά διαπιστωθῆ ὁ καλύτερος τρόπος, διά τήν ἔναρξιν τῶν προσπαθειῶν ἀναστηλώσεως τῶν Μνημείων, τά ὅποια θά καταγραφοῦν, καί μάλιστα ἐκείνων, ἅτινα ἔχουν ἀνάγκην ἀναστηλώσεως ἢ συντηρήσεως.

γ. Νά μελετήσῃ τήν ἀξιοποίησιν τῶν Ἱερῶν αὐτῶν τόπων, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς ὠφέλειαν τοῦ πληρώματος Αὐτῆς.

δ. Νά εὐαισθητοποιήσῃ τήν κοινήν γνώμην, μέ κάθε πρόσφορον μέσον (Τύπον, ΜΜΕ, διανομήν ἐντύπων κ.λπ.),

ὥστε νά ὑπάρξῃ ἐνδιαφέρον καί ἀνιδιοτελής προσφορά ἐκ μέρους εἰδημόνων Ἀρχιτεκτόνων –Μηχανικῶν καί Συντηρητῶν διά τήν ἀποτύπωσιν τῶν μνημείων αὐτῶν καί τήν ἐκπόνησιν τῶν ἀπαιτούμενων μελετῶν.

ε. Νά ἐντάξῃ τά μνημεῖα αὐτά εἰς Προγράμματα τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ ἢ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, ὥστε νά ὑπάρξουν ὑπέρ αὐτῶν οἰκονομικά χορηγία.

στ. Νά ἐκπονήσῃ Ἐκκλησιαστικόν Χάρτην, ἐπί τοῦ ὁποίου νά ἀποτυπωθοῦν τά κατά τόπους Χριστιανικά Μνημεῖα».

* * * * *

Τά Λειτουργικά Συμπόσια

Γιά τήν ἐξειδικευμένη μελέτη τῶν θεμάτων τῆς θείας λατρείας θεσπίσθηκαν νά συγκαλοῦνται τά Λειτουργικά Συμπόσια διά τούς ἐκπροσώπους τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων.

Στά συνελθόντα Λειτουργικά Συμπόσια ἐξετάσθησαν ἐν βάθει καί πλάτει τά θέματα τῆς θείας λατρείας μέ ἐμπεριστατωμένες εἰσηγήσεις πού ἀνέπτυξαν οἱ πλέον εἰδήμονες καί κατάλληλοι ἐπιστήμονες τῶν θεολογικῶν μας Σχολῶν καί ἀποτελοῦν πολύτιμο βοήθημα μελέτης γιά τήν ποιμαντική, θεολογική καί ἐκκλησιαστική ἀντιμετώπιση τῶν προκυπτόντων ἀναγκῶν καί

προβλημάτων. Όλες αυτές οι αποκομισθεισες γνώσεις, εμπειρίες, προβληματισμοί και προτάσεις έχουν αποθησαυρισθεί στους τόμους τῶν Πρακτικῶν πού ἔχουν ἐκδοθεῖ.

Ὑπενθυμίζουμε τά θέματα τῶν προηγουμένων Πανελληνίων Λειτουργικῶν Συμποσίων

Τό Α' συγκλήθηκε τό ἔτος 1999 στήν Ἱερά Μονή Πεντέλης, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος»

Τό Β' συγκλήθηκε τό ἔτος 2000 στόν Βόλο, στήν Ἱερά Μητρόπολη Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ, μέ θέμα:

«Τήν Λειτουργικήν Ἀνανέωσιν»

Τό Γ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2001 στήν Νεάπολη Θεσσαλονίκης, στήν Ἱερά Μητρόπολη Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας»

Τό Δ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2002 στό Νέο Προκόπιο Εὐβοίας, στήν Ἱερά Μητρόπολη Χαλκίδος, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τοῦ Γάμου»

Τό Ε' συγκλήθηκε τό ἔτος 2003 στό Νέο Προκόπιο Εὐβοίας, στήν Ἱερά Μητρόπολη Χαλκίδος, μέ θέμα:

«Ἱερουργεῖν τό Εὐαγγέλιον»

Τό ΣΤ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2004 στήν Τήνο, στήν Ἱερά Μητρόπολη Σύρου, μέ θέμα:

«Χριστιανική Λατρεία καί εἰδωλολατρία»

Τό Ζ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2005 στό Νέο Προκόπιο Εὐβοίας, στήν Ἱερά Μητρόπολη Χαλκίδος, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης»

Τό Η' συγκλήθηκε τό ἔτος 2006 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Τό Χριστιανικόν Ἑορτολόγιον»

Τό Θ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2007 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τοῦ θανάτου εἰς τήν λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας»

Τό Ι' συγκλήθηκε τό ἔτος 2008 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Ἡ ὑγεία καί ἡ ἀσθένεια στήν λειτουργική ζωή τῆς Ἐκκλησίας»

Τό ΙΑ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2009 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Μυσταγωγῶν Κύριε τούς μαθητάς ἐδίδασκες λέγων»

Τό ΙΒ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2010 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Πρόσωπα καί Σταθμοί, ὁρόσημα στήν διαμόρφωση τῆς θείας λατρείας»

Τό ΙΓ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2011 στό Ἴδρυμα Τηνιακοῦ Πολιτισμοῦ στήν Τήνο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σύρου, μέ θέμα:

«Ὁ Λειτουργικός Λόγος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σήμερα».

Τό ΙΔ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2012 στήν Πάτρα στήν Ἱερά Μητρόπολη Πατρῶν, μέ θέμα:

«Οἱ λειτουργικές Τέχνες».

Τό ΙΕ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2014 στήν Ἀθήνα, στό Πνευματικό Κέντρο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἀγίου Γεωργίου Καρέα στόν Βύρωνα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ μέ θέμα:

“Ακολουθίες του νυχθημέρου”

Τό ΙΣΤ' συγκλήθηκε τό ἔτος 2016 στήν Λαμία, στό Πνευματικό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος μέ θέμα:

“Τό ἀγιολόγιον τῆς Ἐκκλησίας”

* * * * *

Ἑνότητα Γ'

Τό παρόν ΙΖ' Λειτουργικό Συμπόσιο θά μελετήσῃ τό θέμα :

«Οἱ Ἱερέες Ἀκολουθίες στήν περίοδο τῆς Παρακλητικῆς, τοῦ Τριωδίου καί τοῦ Πεντηκοσταρίου».

Μέ τίς εἰσηγήσεις τοῦ παρόντος Συμποσίου ἐπιδιώκεται νά ἐπισημανθοῦν,

• Ἡ πνευματική νομοθεσία καθορισμοῦ τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας μας

• Τά κατά τήν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας περιεχόμενα αὐτῶν, ἐξ ὧν τινά χαρακτηρίζονται ὡς μόνιμα, σταθερά καί ἀναντικατάστατα τινά δε ἕκτακτα καί ἐπίκαιρα.

• Ἡ εὐτακτος τέλεση αὐτῶν, οἱ προϋποθέσεις καί ἡ σκοπιμότης τελέσεως αὐτῶν

* * * * *

Ἑνότητα Δ'

Χαιρετισμοί

Χαιρετίζω ἐγκάρδια καί φιλάδελφα:

α. Τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερώνυμο.

β. Τούς παρόντες Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες, πού εὐλογοῦν μέ τήν σεπτή παρουσία τους τούς ποιμαντικούς προβληματισμούς ὄλων μας.

γ. Τούς ἐντιμότατους Ἄρχοντες τῶν ἐπ' ἐξουσίαις τοῦ Τόπου πού μᾶς τιμοῦν μέ τήν παρουσία τους.

δ. Τούς Πανοσιολογιωτάτους, Αἰδεσιμολογιωτάτους Πρεσβυτέρους καί Ἑλλογιμωτάτους Εἰσηγητές καί Μέλη τοῦ παρόντος Συμποσίου, πού ὅλοι μαζί θά συμπροβληματισθοῦμε γιά τά θέματα πού θά ἀναπτυχθοῦν στίς ἐπί μέρους εἰσηγήσεις.

ε. Όλους αυτούς πού προσήλθαν στό συγκαλούμενο σήμερα, μετά από απόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας, δέκατο ἕβδομο (ΙΖ') Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων

* * * * *

Ἑνότητα Ε'

Εὐχαριστίες

Ἐπιτρέψατέ μου, ὡς Πρόεδρος τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς νά εὐχαριστήσω:

α. Τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας μας, γιά τὴν ἀπόφασή της νά συγκαλέσει τὰ παρόν Συμπόσιο.

β. Τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπό μας κύριο Ἱερώνυμο τόν Β' γιά τὴν ἀποδοχή τοῦ αἰτήματος τῆς Ἐπιτροπῆς μας νά συγκληθεῖ τό παρόν Λειτουργικό Συμπόσιο καί νά τό θέσει ὑπό τὴν αἰγίδα του, ὅπως ἐπίσης καί γιά τὴν ὅλη ὑποστήριξή του στό ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς μας. γ. Τούς Σεβασμιωτάτους ἀδελφούς, τούς παρόντες καί ὅσους ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους στό παρόν Συμπόσιο.

δ. Τούς παρισταμένους Ἄρχοντες τῶν Δήμων μας πού μᾶς τιμοῦν μέ τὴν παρουσία τους.

ε. Τούς προσελθόντες ἀπό τίς Ἱερές Μητροπόλεις πατέρες καί ἀδελφούς, Μέλη τοῦ Συμποσίου.

στ. Τούς Εισηγητές, πού ανέλαβαν τήν εὐθύνη καί τόν κόπο νά ἐτοιμάσουν τίς εισηγήσεις τους.

ζ. Τά μέλη τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως καί τῶν Συναρμοδίων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν πού ἀναφέρθηκαν γιά τήν συμβολή στήν πραγματοποίηση τοῦ Συνεδρίου.

η. Ὅσους κοπίασαν ἤ θά κοπιάσουν γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ Συμποσίου μας. Τόν Γραμματέα μας Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. Βαρνάβα Θεοχάρη, τούς κληρικούς καί συνεργάτες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας ἄνδρες καί γυναῖκες πού προθύμως θά διακονήσουν.

ι. Τούς χορηγούς μας